Ayla D., Pilatin A. & Bayrak A. Z. (2020). Kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin analizi: doğu karadeniz örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 11(2), 245-265.

Kredi Kartı Kullanımını Etkileyen Faktörlerin Analizi: Doğu Karadeniz Örneği[1]

Analysis of Factors Affecting The Use of Credit Card: A Sample on The Eastern Black Sea Region

Dilara Ayla[2], Önder Dilek[3], Abdulmuttalip Pilatin[4], Akif Ziya Bayrak[5]

Öz

Bu çalışmanın amacı, Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan hanehalkının kredi kartı sahiplik oranlarını ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörleri belirlemektir. Hanehalkının kredi kartı kullanımındaki artışın tüketim harcamalarını ve dolayısıyla ekonomik canlanmayı sağladığı bilinmektedir. Ayrıca kredi kartı kullanımı bankacılık sektörü açısından gelir sağlama fonksiyonu taşımakla birlikte pek çok risk unsuru da içermektedir. Bu nedenle hanehalkının kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin tespit edilme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çalışmadaki veriler, Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki 6 ilde (Artvin, Rize, Gümüşhane, Trabzon, Giresun ve Ordu) yaşayan hanehalkı üzerinde yüz yüze anket yöntemi ile elde edilmiştir. Bu veriler ışığında, hanehalkının demografik özellikleri, kredi kartı sahiplik oranları, kredi kartı kullanımını etkileyen faktörler ve kredi kartı kullanmayan hanehalkının motivasyonları frekans analizi ile belirlenmiştir. Öncelikle kredi kartı kullanımı ile demografik faktörler ve yaşanılan yer arasındaki ilişki ki-kare testi ile incelenmiştir. Daha sonra yaşanılan yer ile kredi kart tercih faktörleri ve kredi kart kullanmama nedenleri arasındaki ilişki anova testi ile saptanmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların %76'sının kredi kartı kullandığı, %24'ünün ise kullanmadığı belirlenmiştir. Hanehalkının kredi kartı kullanımında etkili olan en önemli iki faktörün, taksitli alışveriş ve ödeme kolaylığı olduğu tespit edilmiştir. Kredi kartı kullanmayanların motivasyonu ise, faiz konusundaki duyarlılıklarının yanı sıra, kredi kartı kullanımının harcamaları artırması olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Kredi Kartı Kullanımı, Ekonomi, Doğu Karadeniz*

Abstract

The purpose of this study is to determine the credit card ownership rates of the households living in the Eastern Black Sea region and the factors affecting the use of credit cards. It is known that the increase in household credit card usage leads to consumption expenditures and thus economic recovery. In addition, although credit card usage has a function of providing income in the banking sector, it also contains many risk factors. Therefore, the factors affecting the credit card usage of households should be determined. The data in the study were obtained by face-to-face survey method on the households living in 6 provinces (Artvin, Rize, Gümüşhane, Trabzon, Giresun and Ordu) in the Eastern Black Sea Region. According to these data, the demographic characteristics of households, credit card ownership rates, the factors affecting the use of credit card and the motivations of the households that do not use credit card were determined by frequency analysis. The relationship between credit card usage and demographic factors and the place of residence and the factors related to credit card usage were examined with chi-square test. Finally, the relationship between the place of residence and credit card preference factors and the place of residence and the reasons for not using credit cards were determined by anova test. As a result of the study, it was determined that 76% of the participants used credit card and 24% did not use it. It was determined that the two most important factors that affect the credit card usage of households were the installment shopping and payment convenience. It was determined that the motivation of the people who do not use credit card, besides their sensitivity of interest, is the fact that credit card usage increases the expenditures.

Keywords: *Credit Card Use, Economy, Eastern Black Sea*

JEL: *D12, A10, F31*

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 15 / 11 / 2019
Accepted: 01 / 05 / 2020

[1] Bu çalışma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir. (Proje Kodu: SBA-2018-897)
[2] Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü, dilara.ayla@erdogan.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-0206-250X.
[3] Dr. Öğr. Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü, onder.dilek@erdogan.edu.tr, Orcid ID: 0000-0001-6659-4962.
[4] Öğr. Gör. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü, abdulmuttalip.pilatin@erdogan.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-2293-2808.
[5] Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Bankacılık ve Finans Bölümü, akifziya.bayrak@erdogan.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-3267-3691.

Giriş

Kredi kartları banka kartları içerisinde en gelişmişi olup nitelik olarak açık (döner) krediye örnektir. Kredinin bir kerelik olmaması, önceden belirlenmeden çeşitli amaçlar için kullanılması, ödeme sayısının isteğe göre değişmesi ve kredi miktarının arttırılabilmesi en önemli özelliğidir. Kredi kartları kullanıcılarına, hesaplarında hiç paraları olmasa bile kendilerine tanınan kredi limitlerinden faydalanarak nakit çekme veya alış-veriş yapma imkânı sağlamaktadır (Babuşçu ve Hazar, 2016:188). Kredi kartının dünya genelinde ilk örneği 1950 yılında, merkezi New York'ta olan Diners Club tarafından çıkartılmıştır (Kaya, 2009: 10). Türkiye'de ise yabancı turistlerin nakit para taşıma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla İstanbul Turizm isimli firma tarafından "Diners Club" ile 1963 yılında ilk kart uygulaması kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Akdoğan, 2015: 62).

Kredi kartı sektörü, bankacılık sektöründe oldukça kârlı bir sektör olarak görülmektedir. Satıcıdan alınan ücretler, kullanıcıdan aidat ve cezalar için alınan ücretler ve ödenmemiş bakiye üzerinden tahsil edilen faiz gelirleri başlıca gelir kaynaklarıdır (Golin ve Delhaise, 2013: 122). Alışveriş sıklığının geldiği nokta insanların kredi kartına olan ilgisini daha da arttırmıştır. Bankalar da kredi kartlarını hane halkına pazarlayabilmek adına çeşitli kampanyalar sunmaktadır.

Kredi kartları hamiline, üye iş yerlerine, bankalara ve ülke ekonomisine hem avantajları hem de dezavantajları olan bir bankacılık ürünüdür. Konu itibariyle sadece kullanıcılar ve ülke ekonomisi açısından bir değerlendirme yapılması planlanmaktadır. Kullanıcı açısından, para taşıma riskini kaldırması, anında kredi sunması, nakit avans çekme imkânı, taksitli alışveriş sağlaması, şimdi satın alınıp ödemenin (taksit erteleme) sonra yapılması, sanal alışveriş imkânı ve puan biriktirme gibi avantajlarının olmasının yanı sıra güvenlik sorunları, phishing saldırıları, tasarrufu azaltması ve bilinçsizce tüketimi artırması da dezavantajları olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülke açısından ise enflasyona, istihdama, para politikalarına, kamu gelirlerine, faiz oranlarına ve dış ticarete olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

Faydalı özellikleri olmasına rağmen tüketicilerin henüz elde etmediği gelecekteki gelirlerini erkenden harcamaya yönlendirdiği ayrıca rasyonel kullanılmadığı zaman daha fazla bir faiz ve işlem maliyeti gibi borçlanmayı arttıracak durumlara sebep olmaktadır. Literatüre göre kredi kartı borcunun asgari tutarını ödeyen, borcun kalan kısmı üzerinden faiz ödeyerek sürekli borçlu yaşayan %67'lik önemli bir kesim olduğu bilinmektedir (Durukan vd., 2005: 152). Bu çalışmada yer alan Doğu Karadeniz Bölgesi örneğinde ise %49,9'luk bir kredi kartı kullanıcısının asgari veya daha az bir borç ödeyerek borçlanmaya devam ettiği anlaşılmıştır. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kredi kartlarının toplam borcunun ödenme oranının yüksek olduğu ve dolayısıyla tüketicilerin kredi kartlarını daha rasyonel kullandığı söylenebilir.

Türkiye'de kredi kartlarıyla ilgili yapılan çalışmaların kredi kartı kullanıcılarının demografik özelliklerini belirlemeye ve bankaların pazarlama çalışmalarına katkıda bulunmaya yönelik olduğu görülmüştür (Çavuş, 2006; Aşan, 2007; Özkan, 2014). Bazılarında ise kredi kartlarının, nakit benzeri olması nedeniyle bireylerin satın alma davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi ve kredi kartlarının tüketicileri aşırı borçlu bir duruma düşürebileceği vurgulanarak tüketicilerin bilinç seviyeleri arttırılmaya çalışılmıştır (Tuğay ve Başgül, 2007: 224). Yabancı çalışmalarda bunların yanı sıra araştırmaların evreninin daha çok öğrencilerden oluştuğu görülmüştür (Hayhoe vd., 1999; Warwick ve Mansfield, 2000; Lawrence vd., 2003; Norvilitis vd., 2006). Dolayısıyla bu çalışmada, literatürde yapılan araştırmaların bulguları doğrultusunda bireylerin kredi kartı kullanımlarında etkili olduğu ileri sürülen faktörlerin, Doğu Karadeniz Bölgesi'ne göre kredi kartı kullanımını ne şekilde etkilediğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bunun yanında çalışmada, kredi kartlarının bilinçsiz bir şekilde kullanılması ve toplam borcun ödenmemesi durumunda oluşacak yüksek maliyetlerin vurgulanması, kredi kartlarının ne kadar rasyonel kullanıldığının belirlenmesi ve ileride bu amaçla yapılabilecek çalışmalara kapsamlı bir kaynak oluşturmak amaçlanmıştır.

Ayrıca Türkiye'de yapılan çalışmalar daha çok il bazında yapılmışken bu çalışma Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan 6 ili kapsayan bölgesel bir çalışmadır. Çalışmada katılımcıların %56,9'unun kendisine ait bir kredi kartı varken, %43,1'inin ise kendisine ait bir kredi kartı olmadığı anlaşılmıştır. Bu noktada Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kredi kartı sahiplik oranının %56,9'la Türkiye'de yaklaşık %44 olan ortalamanın üzerinde olduğu anlaşılmaktadır (TBB, 2018). Fakat bu durum kredi kartı sahibi olmayan kişilerin kredi kartı ile alışveriş yapmasına engel olmamaktadır. Kendisine ait bir kredi kartı olmayanların sene de 1 kere de olsa %44,4'ünün alışverişlerinde bir şekilde kredi kartı kullandığı ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın devamında öncelikle kart uygulamasının tarihçesine ve bu alanda yapılan çalışmaların literatür taramasına yer verilmiştir. Daha sonra hane halkının kredi kartı sahiplik düzeyinin ve kredi kartı kullanımını etkileyen faktörlerin belirlenebilmesi için kullanılan yönteme değinilmiştir. Son olarak analize ait bulgular aktarıldıktan sonra sonuç kısmında genel değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

1. Türkiye'de ve Dünyada Kredi Kartlarının Gelişimi

Günümüzde küreselleşme ve teknolojik imkânların gelişmesinin yanı sıra kredi kartları para taşımanın risklerini azaltması ve kullanım kolaylığı sunması nedeniyle Dünya'da sıkça kullanılan bir ödeme aracı haline gelmiştir. Artık kredi kartları her anlamda alışverişin vazgeçilmez unsurlarından birine dönüşmüştür. Nakitsiz ödeme işlemine ilk kez 1887 yılında Edward Bellamy'ın "Looking Backward Or Life In The Year 2000" isimli bilim kurgu romanında bir kurgu olarak değinilmiştir. Buna göre, 2000'li yıllara gelindiğinde insanların alışveriş ödemelerini nakit olarak yapmasının yanı sıra belli bir kurum ya da kuruluş tarafından çıkarılan ve tam bir karttan koparılan parçaların karşı tarafa verilmesi ile yapılabileceği ve bu kartı kullanma durumunun karttaki bütün parçalar bitene kadar sürebileceği ifade edilmiştir (Kaya, 2009: 9)

Dünya'da ilk kredi kartı uygulaması 1984 yılında ABD'de başlamıştır. Bir turizm işletmesi olan Hotel Letter Credit Company daha çok müşteri çekebilmek amacıyla 1894 yılında ABD'de kredi kartı ile ödeme uygulamasını başlatmıştır (Yılmaz, 2000: 84). 1950 yılında yine bir ABD şirketi olan Diners Club tarafından çıkarılan kart ile artık kredi kartı ABD dışındaki ülkelerde de kullanılabilecek uluslararası bir ödeme aracı halini almıştır (Reisoğlu, 2004: 99). 1950 yılında Frank Mc Namara, restoranlarda özel müşterilerinin kullanması amacıyla ortaya çıkardığı "Diners Club" kartı, 200 müşteriye gönderilmiş ve müşterilerin bu kart ile 27 farklı restoranda ödeme yapmalarına imkân tanımıştır. Adını "Dine and Sing" (ye ve imzala) kelimelerinin kısaltılmasından alan "Diners" kart (Teoman, 1989: 15), özel müşteriler için bir prestij oluşturmuş ve bu durum ödeme kolaylığının yanı sıra müşterilerine prestij sağlayan bir pazarlama avantajının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

1958 yılında ise American Express Card ve 1959 yılında da Bank of America tarafından kredi kartı çıkarılmış ve kullanılmaya başlanmıştır. Bank of America tarafından çıkarılan kredi kartının adı 1977 yılında değiştirilerek "Visa Card" ismini almıştır. Günümüzde bu isimler hala geçerliliğini korumaktadır.

> *1965 yılında İngiltere'den BHR ve İsveç'ten Risk Card birleşerek Euro Card International'ı kurmuşlardır. Bank of America, Bank Americard ve Amexco, "American Express" isimli ilk uluslararası kartı çıkarmış ve 1965 yılında Bank of America başka bankaların "Bank Americard"ı çıkarabilmesi için lisans vermeye başlamıştır. 1966 yılında Bank Of America, Americard'ı ABD dışında lisans ettirdiğini açıklamıştır. 1965 yılındaki bir başka gelişme ise ABD'de 14 bankanın Bank Americard'a rakip olarak International Card Association (ICA) ismi altında bankalar arası bir takas kurumu oluşturmasıdır. Bu birlik International Card Association (ICA) ismi altında 1969 yılında Western States Bank Card Association'dan "Master Charge" ismini satın almıştır. ABD'nin batısındaki 14 eyaletin bankaları birleşerek Master Charge programına katılmış ve 1970-1974 yılları arasında ABD dışındaki birçok banka söz konusu programa katılmaya başlamıştır. Bunun sonucunda 1974 yılında International Bank Americard Corparation (IBANCO) kurulmuştur (Kaya, 2009: 12).*

Bu dönemde kartlarını piyasaya süren bankalar, hesap dönemi sonunda müşterilerinin ödemediği kredi kartı borçları ile baş edemeyince, 1959 yılında ilk kez kredi kartlarına faiz işletilmeye başlanmış ve o zamandan beri de kredi kartı ile yapılan alışverişlerde faiz işletilmesi durumu devam etmektedir (Kaya, 2009:12).

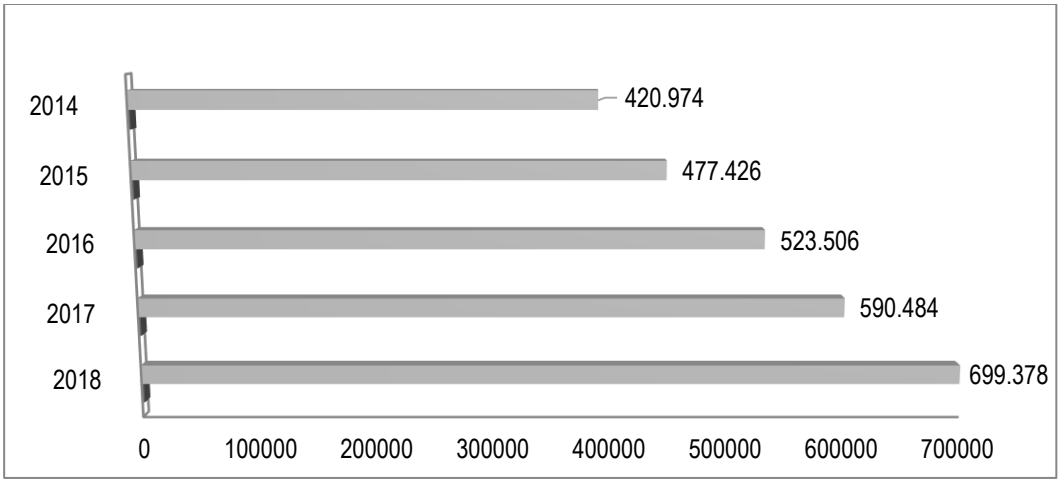
Amerika kıtasının aksine Avrupa kıtasında yer alan ülkelerin kredi kartı ile tanışması biraz daha gecikmeli olmuştur. Ayrıca Avrupa'daki insanların kredi kartı kullanmaya karşı daha çekingen ve daha mesafeli durmaları, kredi kartı kullanımının ABD'ye göre biraz daha geç başlamasına neden olmuştur. Fakat İngiltere'de ABD'li kredi kartı şirketlerinin sürdürdükleri agresif pazarlama uygulamaları kısa sürede durumu tersine çevirmeye başlamıştır. Agresif pazarlama uygulamalarının etkili olmasında, müşterilerin isteklerinin dikkate alınması ve çok düşük faiz oranları ile kredi kartı verilmesi etkili olmuştur. Bu sayede önce İngiltere olmak üzere diğer Avrupa ülkelerinde de kredi kartı kullanma oranlarında artışlar görülmeye başlanmıştır (Fictch Ratings, 2002: 2).

Türkiye'de ise ilk kredi kartı uygulaması 1968'de bir turizm şirketi olan Setur A.Ş. (Servis Turistik A.Ş.) tarafından, Diners Club'tan yetki alınarak bir ortaklık şeklinde ortaya çıkmış, daha sonraki yıllarda daha farklı sektörlerde de kullanılmaya başlanmıştır. Zamanla kredi kartı kullanım oranları dünyada olduğu gibi Türkiye'de de artmaya başlamıştır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren kredi kartları Türkiye'de işletmeler ve tüketiciler tarafından oldukça kullanılan bir ödeme aracı halini almıştır (Aslanoğlu ve Korga, 2017: 149).

Türkiye'de özellikle bankaların kredi kartı çıkarmasına kadar geçen zaman diliminde piyasada yaklaşık 30.000 Diners kredi kartına karşılık yalnızca 15.000 adet Eurocard marka kredi kartı kullanılmıştır. 1988 yılına gelinceye kadar, Türkiye'de kredi kartları çok kontrollü ve takip altında olacak şekilde kredi kartını talep eden müşterilere verilmiştir. 1989 yılında Visa ve Master Card veren bankaların sayısı 17 olmuştur. O dönem gazete ve dergilerde verilen reklam kampanyaları ile tüketicilerin kredi kartına olan talebi artmış ve kredi kartıyla alışveriş yapma alışkanlıkları artmaya başlamıştır. O dönemde verilen kredi kartlarının en önemli ve günümüzde olmayan özelliği, müşterilerin bankada hesabı olmadan da kredi kartına sahip olabilme imkânlarının olmasıydı. Tüm bu gelişmeler kredi kartının yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır (Sungur, 2013: 20).

Günümüzde, kredi kartı kullanım oranları ekonomik gelişmelerin de etkisiyle daha da artmıştır. Tüketicilerin artan gelir düzeyi, satın alma davranışını doğrudan etkileyen önemli bir etkendir. Dolayısıyla özellikle son yıllardaki ekonomik büyüme tüketici gelirlerinin artmasına neden olmuş ve artan tüketici gelirleri harcamaların artmasına önemli katkı sağlamıştır. Tüketicilerin kişisel gelirlerinden dolaysız vergiler çıkarıldıktan sonra, geriye tüketicilerin kullanabileceği gelirler kalmaktadır. Kullanılabilir gelir, tüketicinin satın alma gücünü etkileyen ve belirleyen en temel etkenlerden biridir (İnsel ve Yalım, 2001: 45). Türkiye'de tüketimin en önemli belirleyicilerinden biri gelir iken diğerinin enflasyon olduğu düşünülmektedir. Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde ekonomideki dengenin bozulmasına bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeler, ekonominin yavaşlamasına yani talebin azalmasına neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da böyle dönemlerde kredi kartı ile alışveriş eğilimlerinde az da azalmalar olduğu görülebilmektedir (Özkul ve Tapşın; 2010: 148). Fakat miktar olarak artış eğilimi sürekli olarak devam etmektedir.

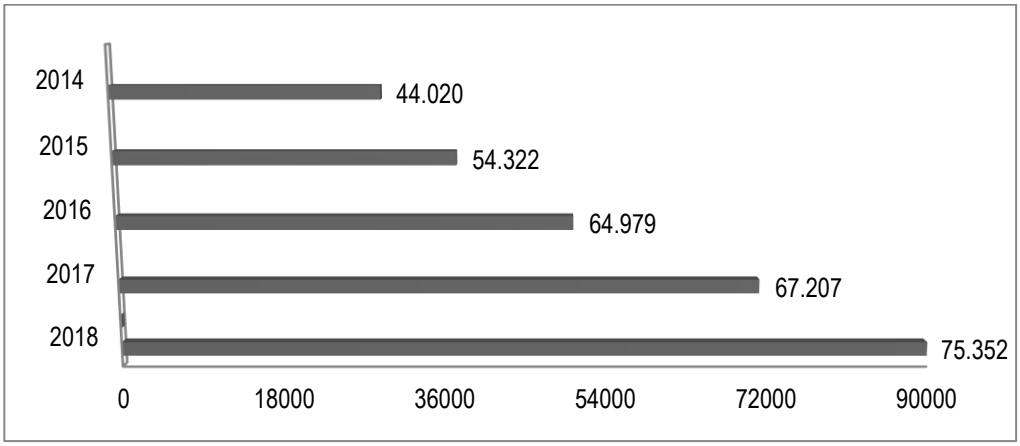
Şekil 1'de görüldüğü üzere BKM (2018) tarafından açıklanan verilere göre, 2014 yılında yaklaşık 420 milyar TL olan kredi kartı ile alışveriş tutarı 2018 yılında yaklaşık olarak 700 milyar TL'ye yükselerek 4 yılda yaklaşık %65'lik bir artış göstermiştir.

Şekil 1. Yerli Kredi Kartı Alışveriş Tutarı (Milyon TL)

Kaynak: BKM (2018)

Şekil 2'de ise, 2014 yılında kredi kartlarıyla yaklaşık 44 milyar TL'lik bir nakit çekimi yapılırken 2018 yılına gelindiğinde bu rakamın yaklaşık 76 milyar TL'ye yükseldiği görülmektedir (BKM, 2018). 2014 yılından 2018 yılına kadar aradan geçen 4 yıllık süreçte kredi kartı ile yapılan nakit çekim tutarının yaklaşık olarak %45'lik bir artış gösterdiği görülmektedir. Bu rakamlara göre özellikle kredi kartı ile yapılan alışverişlerde kullanım oranlarının hızla arttığı söylenebilir.

Şekil 2. Kredi Kartı Nakit Çekme Tutarı (Milyon TL)

Kaynak: BKM (2018)

Burada dikkat çeken bir nokta kredi kartının öncelikli kullanım özelliklerinden olan kredi kartı ile alışveriş yapma tutarının kredi kartı ile nakit çekme tutarından yıllar itibariyle oldukça fazla olmasıdır. 2018 yılı itibari ile kredi kartı ile alışveriş yapma

tutarı kredi kartı ile nakit çekme tutarının yaklaşık olarak 8 katıdır. Bu durum kredi kartı kullanımında asıl etkili olduğu düşünülen taksitli alışveriş yapma özelliğinin daha ön plana çıktığını göstermesi açısından önemlidir.

Tüm bu gelişmeler değerlendirildiğinde, Türkiye'de kredi kartı ile yapılan ödemelerin son yıllarda gerçekleşen ekonomik büyüme oranlarının çok üzerinde bir şekilde artmaya devam ettiği görülmektedir. 2018 yılı sonunda GSMH'de gerçekleşen %2,6'lık büyümeye karşılık, kredi kartı sayısında % 7'lik, kredi kartı cirosunda ise %21'lik bir büyüme olduğu görülmüştür. 2018 yılında, kredi kartları ile yapılan alışverişler bir önceki yıla göre %18 artarken, nakit çekim tutarındaki artış ise %12 olarak gerçekleşmiştir (BKM, 2018: 43).

2018 yılında kredi kartı ile yapılan işlem toplamının GSYH içindeki payı yaklaşık olarak %22 seviyesine ulaşmıştır. Bu oranın yüksek olması Türkiye'nin kayıt dışı ekonomi ile mücadele konusunda son derece büyük bir avantaj sağlamasına katkıda bulunmaktadır. Bu anlamda önemli katkı sağlayan kredi kartları ile 2018 yılında, toplam 1 milyar 821 milyonu aşkın alışveriş işlemi yapılmış, 98 milyar TL alışveriş cirosuna ulaşılmış ve yaklaşık 712 milyon TL'lik nakit çekme işlemi gerçekleştirilmiştir (BKM, 2018: 42).

2018 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki kredi kartı sayısı, 66 milyonu geçmiştir (BKM, 2018: 44). Taksit, ekstra puan vb. uygulamalar ile kullanıcılarına birtakım avantajlar sunarak daha da cazip hale gelen kredi kartları alternatif bir nakit çekme aracından ziyade taksitli bir ödeme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kredi kartları, işletmelere elindeki ürün ve hizmetleri daha kısa sürede satma; kart hamillerine ise ihtiyaç duymuş olduğu ürünleri ve hizmetleri, daha sonraki zamanlarda elde edeceği geliri şimdiden harcama fırsatı vererek satın alma imkânı sağlamaktadır. Alışverişlerin kredi kartıyla yapılması nakit paranın dolaşımını kısmen de olsa sınırlayarak harcamaların kaydi para olarak gerçekleşmesine, ülke ekonomisi açısından ise kullanılabilir tasarrufların bankalar tarafından tutulmasına ve fon olarak kullanılabilmesine fırsat vermektedir.

2. Literatür Özeti

Son yıllarda ekonomik birimler açısından önemli bir bankacılık enstrümanı olarak değerlendirilen kredi kartlarının kullanımını etkileyen faktörlerin literatürde sıklıkla incelendiği gözlenmektedir. Çalışmanın bu bölümünde ilgili literatürün bir özeti sunularak konuyla ilgili ampirik çalışmalara değinilecektir.

Armstrong ve Craven (1993), kredi kartı kullanımını inceledikleri çalışmada ABD Orta Batı Eyalet Üniversitesi'nde eğitim gören 243 lisansüstü üniversite öğrencisi örneklemi kapsamında anket uygulaması gerçekleştirmişlerdir. Elde edilen verilerin t-Testi ile Chi-Kare analizi ile incelendiği araştırmada, kız öğrencilerin erkeklerden daha çok kredi kartı kullandığı ve dolayısıyla cinsiyetin kredi kartı kullanmada belirleyici bir faktör olduğu, ancak harcama miktarları konusunda önemli bir fark olmadığı ortaya konulmuştur.

Hayhoe vd. (1999) çalışmalarında Kuzey Amerika'da eğitim gören 419 Öğrenci (183 erkek-236 kadın) üzerinde anket uygulaması yaparak Lojistik Regresyon ve ANOVA analizini kullanmışlardır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, 4 veya daha fazla kredi kartı bulunan ve finansal ders almış olan öğrencilerin kredi kartı kullanımında daha duyarlı olduklarını göstermiştir.

Mantel ve McHugh (2001), ABD'de bulunan 1300 kişi üzerinde uyguladıkları anket yöntemi ile gerçekleştirdikleri çalışmada lojistik regresyon analizini kullanmışlardır. Analiz sonucunda, demografik değişkenlerin kredi kartı kullanmaya başlarken değil, kullanım düzeyi konusunda etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ek olarak, tüketicilerin finansal özelliklerinin kredi kartına sahip olma ve kullanma düzeyini etkilediği, geliri 20.000 doların üzerinde olan bireylerin geliri 20,000 doların altında olan bireylere göre kredi kartını iki kat daha fazla kullandıkları ortaya konulmuştur.

Qi ve Yang (2003), ABD'de yaşayan 1551 kişi örneklemini inceledikleri çalışmada anket yöntemi ile elde edilen verileri lojistik regresyon analizini kullanarak incelemişlerdir. Çalışma sonucunda kredinin limiti, faiz oranı, yıllık kart bedeli ve ödeme oranı değişkenlerinin kredi kartı kullanımını etkilediği tespit edilmiştir.

Evans (2004), Federal Rezerv Kurulu'nun 1970-2001 dönemine ait tüketici finansmanı anketi verilerini kullanarak ABD'de yaşayan 4450 aile kapsamında grafiksel bir analiz gerçekleştirmiştir. Analizde maaştan bağımsız harcama yapabilme, rahat alışveriş imkânı ve önce satın alım sonra ödeme fırsatı gibi özelliklerin kredi kartı talebini etkilediği belirtilmiştir.

Kurtuluş ve Nasır (2006), Türkiye'de bulunan 948 kişiye (534 Erkek 414 Kadın) internet üzerinden uygulanan anket verilerini kullanarak frekans analizi yaptıkları çalışmaları sonucunda taksitlendirme, ödeme kolaylığı, kart kullanımına bağlı ödül uygulamaları, saygınlık göstergesi niteliği ve yeterli nakit temini özelliklerinin kredi kartı kullanımında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Altan ve Göktürk (2008), Türkiye'de (18 İl) yaşayan 950 kişiye uyguladıkları anket verilerini Chi-Kare ve Anova testini kullanarak incelemişlerdir. Analizde kredi kartı kullanımında etkili olan faktörlerin sahip olunan kredi kartı sayısı, aylık gelir

miktarı, yaş ve eğitim düzeyi olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte medeni durum, cinsiyet ve çocuk sahibi olmanın kart kullanmada etkili olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır

Çiçek ve Demirdelen (2010), Türkiye Niğde Üniversitesi'nde çalışan 112 akademisyen örneklemine ait anket verilerini kullanarak Anova analizi yapmışlardır. Analiz sonucunda kartın maaşın alınan banka ile aynı olması ve banka imajı değişkenlerinin kart kullanımı üzerindeki etkisinin yakın çevre tavsiyesi ve yüksek harcama limiti değişkenlerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yardımcı doçentlerin kredi kartı kuruluşunun imajını profesörler ve doçentlere göre daha az önemsediği belirlenmiştir.

Yayar vd. (2011), Türkiye Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve İnönü Üniversitesi'nde eğitim gören 788 öğrenci üzerinde uyguladıkları anket verilerini lojistik regresyon analizi kullanarak incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgular ile kredi kartı kullanımının yaş, annenin çalışıyor olma durumu, ailenin ve öğrencinin aylık geliri, öğrenim türü ve öğrencinin aylık harcama miktarından etkilendiği tespit edilmiştir.

Blankson vd. (2012), Amerika Kuzey Texas Üniversitesi'nde eğitim gören 405 öğrenciye ait anket verilerini faktör analizini kullanarak araştırmışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin kredi kartlarının kullanımını etkileyen faktörlerin satın alma gücü sağlaması, sunulan müşteri hizmetleri ve teşvikler ile kredi ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin %66'sı kredi kartlarının verdiği güvenlik hissi nedeniyle kullandıklarını belirtmişlerdir.

Teoh vd. (2013), Malezya'da bulunan 150 kişi kapsamında uygulanan anket verilerini çoklu regresyon analizi, t-Testi ve tek yönlü Anova analizi yardımıyla incelemişlerdir. Bulgulara göre gelir, yaş ve medeni durum demografik değişkenlerinin kredi kartı kullanımını etkilediği belirtilmiştir.

Alam vd. (2014) tarafından Malezya'da yaşayan 240 kişiye ait anket verileri faktör analizi ve çoklu regresyon analizi yardımıyla incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, kredi kartı ile ilgili agresif tanıtımlar, kredi kartı bilgisi ve düşük asgari ödeme miktarının kredi kartı kullanımında etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Cebeci ve Uçar (2016), Türkiye Giresun Üniversitesi Görele Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu Bankacılık ve Finans Bölümünde eğitim gören 232 öğrenciyi kapsayan örneklemini kullanarak anket yöntemi uygulamışlardır. Faktör analizinin kullanıldığı çalışmada öğrencilerin %50,5'inin taksitli alışveriş avantajı nedeniyle, %24,3'ünün nakit sıkıntısından ötürü, %15,9'unun nakit taşımamak için, %9,3'ünün diğer sebeplerden ötürü kredi kartı kullanımı gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin %55,2'sinin kredi kartına gerek duymadığı için, %16,8'inin "param varsa tüketim yaparım" görüşünden, %16'sının borçlanmayı sevmediğinden, %8,8'inin kredi kartını sevmediğinden, geriye kalanların ise diğer sebeplerden ötürü kredi kartı kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İslatince (2017), Türkiye Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nde eğitim gören 136 kadın, 89 erkek öğrenci üzerinde anket uygulaması gerçekleştirmiştir. Anket verilerinin analiz edilmesinde K-Means Kümeleme Algoritması ve Varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Analiz sonucunda çok fazla yerde taksit olanağı sunması, limitinin yeterli/yüksek olması, ödeme kolaylığı sağlaması, her yerde kullanılabilmesi, alışverişlerde indirim olanağı sunması, nakit para olmadığı zaman da kullanılabilmesi, kart aidatının olmaması ve daha önce çalışılan banka olması gibi etkenlerin kredi kartı kullanımının tercih edilmesi üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir.

Önder (2018), kredi kartı kullanımı üzerine yaptığı çalışmasında 2002-2015 Türkiye ekonomisini incelemiştir. ARDL sınır testinden yararlanılan çalışmada, kredi kartıyla ve kredi kartı başına işlem hacmi miktarı arasında eşbütünleşme ilişkisi olduğu belirlenmiştir.

Sönmezler vd. (2019) tarafından Türkiye'de 2012:02-2018:02 dönemi kapsamında ve kredi kartı harcamaları üzerine yapılan bir başka çalışmada ise ARDL sınır testinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda, tüketici güven endeksi ve İstanbul Ticaret Odası 1995 bazlı ücretliler geçinme indeksi değişkenleri ile kart harcamaları arasında uzun dönemde birlikte hareketliliğin olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte Geçinme İndeksinin uzun dönem kapsamında kart harcamalarını arttırdığı belirlenmiştir.

Göv ve Salihoğlu (2020), Türkiye'de 2005:01- 2019:08 dönemindeki para arzı ve ekonomik göstergelerin bireysel kredi kartı kullanımı ile olan ilişkisini inceledikleri çalışmalarında Granger nedensellik testi uygulamışlardır. Analiz sonucunda, faiz oranı, tüketici fiyat endeksi, döviz kuru, sanayi üretim endeksi ve para arzından kredi kartı kullanımına doğru tek yönlü nedensel ilişkilerin varlığı sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde kredi kartı kullanımına yönelik olarak yapılan çalışmalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde genel olarak kart kullanımını etkileyen faktörlerin demografik ve ekonomik bazda ortak değişkenlerden oluştuğunu söylemek mümkündür. Kredi kartı kullanımının özellikle ekonomik konjonktüre bağlı olarak dönemsel bazda değişiklikler gösterdiği bilinmektedir. Bununla birlikte her çalışmanın coğrafi, dönemsel ve yöntem bakımından farklılık arz etmesi kredi kartı kullanımını etkileyen başka faktörlerin ortaya çıkarılması bakımından önemlidir. Bu noktada Türkiye coğrafyasında bölgesel analizlerin arttırılarak literatüre katkı sağlanması gerekmektedir. Doğu Karadeniz bölgesinde, Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP)

kapsamında yer alan illerin kredi kartı kullanımı açısından incelenmesi üzerine olan bu çalışma ile bölgesel bazdaki çalışmalara katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

3. Yöntem

Çalışma Doğu Karadeniz Bölgesinde yer alan illerinin tamamını kapsayacak şekilde planlanmış ve Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ile Trabzon'dan oluşan 6 il genelinde yapılmıştır. Sadece bu bölgede yer alan illerin seçilme nedeni ise bölgesel verilerin elde edilmesi ve illerin karşılaştırmasında daha sağlıklı verilerin elde edilmesidir.

Uygulanan anket sayıları belirlenirken TUİK'in adrese dayalı son nüfus verilerine göre geçerli olan nüfus sayıları kullanılmış ve her ile düşen anket sayısı oransal olarak belirlenmiştir. %5 hata payı, %95 güven aralığı ile bu ana kütleyi temsil edebilecek minimum örneklem büyüklüğü 384 olmasına rağmen temsil gücünün yüksek olması ve bazı anketlerin eksik, tutarsız cevaplanabileceği de göz önünde bulundurularak 1.000 anket uygulanmıştır. Ardından eksik ve tutarsız olanlar çıkarıldıktan sonra kalan 775 anket değerlendirilmeye alınmıştır. İlgili veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmada Uygulanan Anket Sayıları

İl	Nüfus	Yüzde (%)	Anket Sayısı
Artvin	168.068	6,6	66
Giresun	444.467	16,6	166
Gümüşhane	172.034	5,4	54
Ordu	750.588	28,6	286
Rize	**331.048**	13,2	132
Trabzon	**779.379**	29,6	296
Toplam	**2.645.584**	**100**	**1.000**

Çalışmanın sağlıklı olması için Ocak 2018'de 50 tüketiciye anket formu verilmiş ve ilgili anketlere ön test gerçekleştirilmiştir. Ön testle ilgili güvenilirlik ve geçerlilik analizi yapılarak bunun sonucunda ankette kullanılan bazı sorular çıkarılmış, bazıları da daha anlaşılır bir hale getirilmiştir. İlgili anket soruları literatürde daha önce geliştirilmiş olan ölçekler kullanılarak oluşturulmuştur. Ayrıca modeldeki değişkenlerinin etki seviyesini ölçmek için beşli likert ölçeğinden yararlanılmıştır.

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yüz yüze anket yönteminin kullanılmasının yanı sıra iki ilde (Rize ve Trabzon) anketlerin elden bırakılması ve makul bir süre sonunda geri alınması yolu tercih edilmiştir. Anket formunun verilmesi sırasında gerekli tüm açıklamalar yapılmış olup kişilerin ankete samimi ve daha doğru cevaplar vermelerini sağlamak için kimlik bilgileri istenmemiştir.

Anket formlarından elde edilen verilerin değerlendirmesi istatistiki paket programları kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen verilerden öncelikle hanehalkının demografik özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu demografik özellikler; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim, eş çalışma durumu, ailedeki birey sayısı ve meslekten oluşmaktadır. Ardından kredi kartı kullanımına yönelik, kredi kartı sahipliği, kartı sayısı, borç ödeme yöntemi, ödenen borç miktarı, kart ile yapılan harcama kalemleri ve kart kullanım nedenleri tespit edilmiştir. Ayrıca kredi kartı kullanmayanların kart kullanmama nedenleri de belirlenmeye çalışılmıştır. Son olarak da illerin karşılaştırılabilmesi için yaşanılan yer ile kredi kartı kullanımına yönelik faktörler, kredi kartı tercihleri ve kredi kartı kullanmama nedenleri analiz edilmiştir.

Çalışmada uygulanacak analizler ile ilgili hedeflenen ve belirlenen ana hipotezler ise aşağıdaki gibi oluşturulmuştur. Ana hipotezlerin altında ise tutum, tercih faktörü ve kullanım nedenleri gibi alt faktörlerden oluşan alt hipotezler bulunmaktadır.

Demografik faktörlere göre yapılan Ki-Kare testi için:

- H_0: Demografik özellikler ile kredi kartı kullanımı arasında ilişki yoktur.
- H_1: Demografik özellikler ile kredi kartı kullanımı arasında bir ilişki vardır.

Yaşanılan ile göre kredi kartı kullanıma yönelik çeşitli faktörler arasında yapılan Ki-Kare testi için:

- H_0: Yaşanılan il ile kredi kartı kullanım tutumları arasında ilişki yoktur.
- H_1: Yaşanılan il ile kredi kartı kullanım tutumları arasında bir ilişki vardır.

Kredi kartı tercih faktörlerinin yaşanılan illerde farklılık gösterip göstermediğini bulmak için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) testi için:

- H_0: Kredi kartı kullanıcılarının yaşadıkları yer ile kredi kartı tercih faktörleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- H_1: Kredi kartı kullanıcılarının yaşadıkları yer ile kredi kartı tercih faktörleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Kredi kartı kullanım nedenlerinin yaşanılan illerde farklılık gösterip göstermediğini bulmak için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) testi için:

- H_0: Kredi kartı kullananların yaşadıkları yer ile kredi kartı kullanım nedenleri arasında anlamlı farklılık yoktur.
- H_1: Kredi kartı kullananların yaşadıkları yer ile kredi kartı kullanım nedenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

4. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın bu bölümünde istatistiksel analize tabi tutulan verilere ait bulgular ve elde edilen sonuçlara ilişkin yorumlara yer verilmiştir. İllerin karşılaştırmasına geçmeden önce demografik değişkenler ve kredi kartı kullanımına yönelik veriler genel olarak özetlenmiştir. İller karşılaştırması olarak ise kredi kartı kullanımına yönelik faktörlere, kart tercih nedenlerine, kart kullanmayanların nedenlerine ve harcama tercihlerine yönelik istatistiksel ilişki analizleri yapılmıştır.

4.1. Demografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Ankete katılan hanehalkının demografik özelliklerine ilişkin değişkenlerin, frekans ve yüzde dağılımları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Demografik Özellikler

	Değişken	N	%		Değişken	N	%
Cinsiyet	Erkek	458	59,1	Medeni Durum	Evli	417	53,8
	Kadın	317	40,9		Bekar	358	46,2
	Toplam	**775**	**100**		**Toplam**	**775**	**100**
Yaş	18-27	267	34,5	Eğitim Durumu	İlköğretim	151	19,5
	28-37	221	28,5		Lise	254	32,8
	38-47	129	16,6		Üniversite	343	44,3
	48-57	105	13,5		Lisansüstü	27	3,5
	58+	53	6,8		**Toplam**	**775**	**100**
	Toplam	**775**	**100**				
Meslek	Memur	189	24,4	Eş Çalışma	Bekar	358	46,2
	Öğrenci	136	17,5		Evet	212	27,4
	İşçi	130	16,8		Hayır	205	26,5
	Ev Hanım	76	9,8		**Toplam**	**775**	**100**
	Esnaf	70	9,0	Birey Sayısı	1	51	6,6
	Emekli	67	8,6		2-4	485	62,6
	İşsiz	56	7,2		5-7	228	29,4
	Diğer	38	4,9		8 +	11	1,4
	Çiftçi	13	1,7		**Toplam**	**775**	**100**
	Toplam	**775**	**100**				

Tablo 2'de görüldüğü üzere, katılımcıların %59,1'i erkek, %40,9'u kadındır. %34,5'i 18-27, %28,5'i 28-37, %16,6'sı 38-47, %13,5'i 48-57 yaş arasında, %6,8'i ise 58 ve üzeri yaştadır. %53,8'i evli, %46,2'si bekârdır. %19,5'i ilköğretim, %32,8'i lise, %44,3'ü üniversite ve %3,5'i lisansüstü mezunudur. %24,4'ü memur, %17,5'i öğrenci, %16,8'i işçi, %9,8'i ev hanımı, %9'u esnaf, %8,6'sı emekli, %7,2'si işsiz ve %1,7'si ise çiftçidir.

4.2. Kredi Kartı Sahipliği ve Kullanımına İlişkin Bulgular

Ankete katılan hanehalkının kredi kartı sahipliği ve kullanımına yönelik: sahiplik, kullanım, kart sayısı, borç ödeme yöntemi, borç ödeme miktarı, kredi kartı kullanma ve kullanmama nedenleri gibi değişkenlerin, frekans ve yüzde dağılımları sırasıyla gösterilmiştir.

Tablo 3. Kredi Kartı Sahipliği

Değişken		N	%
Kredi Kartı Sahipliği	Evet	441	56,9
	Hayır	334	43,1
	Toplam	**775**	**100,0**

Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımcıların %56,9'unun kendisine ait bir kredi kartı varken, %43,1'inin ise kendisine ait bir kredi kartı yoktur.

Tablo 4. Kredi Kartı Kullanımı

Değişken		N	%
Kredi Kartı Kullanımı	Evet	589	76
	Hayır	186	24
	Toplam	**775**	**100**

Tablo 4'te görüldüğü üzere, katılımcıların %76'sı kredi kartı kullanırken, %24'ü ise kredi kartı kullanmamaktadır.

Tablo 5. Kredi Kartı Sayısı

Değişken		N	%
Kredi Kartı Sayısı	1	329	42,5
	2	159	20,5
	3	72	9,3
	4	13	1,7
	5 +	16	2,1
	Kullanmıyor	186	24
	Toplam	**775**	**100**

Tablo 5'te görüldüğü üzere, katılımcıların %42,5'i sadece 1 adet kredi kartı kullanırken, %20,5'i 2 adet, %9,3'ü 3 adet, %1,7'si 4 adet ve son olarak %2,1'i ise 5 veya daha fazla kredi kartı kullanmaktadır.

Tablo 6. Kredi Kartı Borcunu Ödeme Yöntemi

Değişken		Frekans	%
Kredi Kartı Borç Ödeme Yöntemi	Nakit	419	71,1
	Mevduat Hesabı	125	21,2
	Bireysel Borç	20	3,3
	Kredili Mevduat Hesabı	17	2,8
	Tüketici Kredisi	8	1,3
	Toplam	**589**	**100**

Tablo 6'da görüldüğü üzere, katılımcıların %71,1'i kredi kartı borcunu nakit olarak öderken, %21,2'si mevduat hesabından, %3,3'ü bireysel borçlanarak, %2,8'i kredili mevduat hesabını kullanarak ve son olarak %1,3'ünün ise tüketici kredisi ile ödemektedir.

Tablo 7. Kredi Kartı ile Yapılan Harcama Tutumları

	Ortalama
Temel Gıda Ürünleri	3,13
Giyim-Ayakkabı	3,65
Kozmetik	2,46
Sağlık	2,33
Sosyo-Kültürel Etkinlik	2,31
Eğitim-Öğretim	2,59
Barınma	2,04
Ulaşım	2,51
İletişim	2,81
Akaryakıt	2,82
Doğalgaz-Elektrik vb.	2,48
Beyaz Eşya/Elektronik	2,66
Yapı-Market	2,17

Tablo 7'e göre katılımcıların kredi kartları ile en sık yaptıkları alışveriş kalemleri, temel gıda ürünleri ve giyim-ayakkabıdır. Orta sıklıkta ise ulaşım, iletişim, akaryakıt, fatura ve beyaz eşya harcamaları için kredi kartı kullanılmaktadır. En az yapılan harcama kalemleri ise kozmetik, sağlık, sosyo-kültürel etkinlik, barınma ve yapı market olmuştur.

Tablo 8. Kredi Kartı Borç Ödeme Miktarı

Değişken		N	%
Kredi Kartı Borç Ödeme Miktarı	Toplam Borcu	300	50,9
	Asgari Borcu	195	33,2
	Asgari ile Toplam Borç Arası Bir Tutar	94	15,9
	Toplam	**589**	**100**

Tablo 8'de görüldüğü üzere, katılımcıların %38,7'si kredi kartı borcunun tamamını, %25,2'si asgari borcunu ve %12,1'i ise asgari borcu ile toplam borcu arasında bir tutarı ödemektedirler.

Tablo 9. Kredi Kartı Kullanma Nedenleri

Değişken	N	Minimum	Maksimum	Ortalama
Taksitli alış-veriş imkânı	589	1	5	3,69
Ödeme kolaylığı sağlama	589	1	5	3,56
Para taşıma riskini azaltması	589	1	5	3,17
Nakit ihtiyacı için güvence	589	1	5	3,05
Harcamaları takip etmeyi sağlama	589	1	5	2,83
Otomatik ödeme talimatları	589	1	5	2,79
Gelir seviyesinin yetersizliği	589	1	5	2,70
Kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı	589	1	5	2,62
E-ticarette kullanım	589	1	5	2,54
Puan biriktirme olanağı	589	1	5	2,52
Başka borçları erteleme veya kapatma	589	1	5	2,39
Sanal Kart hizmeti	589	1	5	2,15
Yurt dışı kullanım imkânı	589	1	5	1,83

Tablo 9'da incelendiğinde kredi kartı kullanım nedenleri olarak ilk 3 sırada taksitli alış-veriş imkânı (3,69), ödeme kolaylığı sağlama (3,56) ve para taşıma riskini azaltması (3,17) nedenlerinin yer aldığı görülmektedir. Ardından sırasıyla, nakit ihtiyacı için güvence (3,0594), harcamaları takip etmeyi sağlama (2,83), otomatik ödeme talimatları (2,79), gelir seviyesinin yetersizliği (2,70), kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı (2,62), e-ticarette kullanım (2,54), puan biriktirme olanağı (2,52), başka borçları erteleme veya kapatma (2,39), sanal kart hizmeti (2,15) ve son olarak en düşük ortalamayla yurt dışı kullanım imkânı (1,83) gelmektedir.

Tablo 10. Kredi Kartı Kullanmama Nedenleri

Değişken	N	Minimum	Maksimum	Ortalama
Kredi kartının aşırı tüketime neden olması	186	1	5	3,19
Faizlerle ilgili islâmi hassasiyetim var	186	1	5	3,11
Kredi kartına ihtiyaç duymuyorum	186	1	5	2,94
Yeterince güvenli bulmuyorum	186	1	5	2,85

Tablo 10'da yer alan kredi kartı kullanmama nedenleri arasında ilk sırada kredi kartının aşırı tüketime neden olması (3,19), ikinci sırada faizlerle ilgili islâmi hassasiyetin olması (3,11), üçüncü sırada kredi kartına ihtiyaç duyulmaması (2,94) ve son olarak yeterince güvenli bulunmaması (2,85) gelmektedir.

Tablo 11. Kredi Kartı Kullanmayanların İleride Kart Kullanım Tutumları

	Yaşadığı İl						Toplam
	Rize	Trabzon	Artvin	Ordu	Giresun	Gümüşhane	
Evet	2	10	4	13	0	2	31
Hayır	12	43	6	71	18	5	155
Total	14	53	10	84	18	7	186

Tablo 11'de yer alan sonuçlara göre bölgesel olarak kredi kartı kullanmayan katılımcıların %80'den fazlası ileride kredi kartı kullanmayı düşünmemekte iken sadece %20'ye yakını kart kullanma tutumuna sahiptir. İl bazında bakıldığında Giresun'da yaşayan ve kredi kartı kullanmayan katılımcıların tamamının ileride kredi kart kullanmayı düşünmediği görülmektedir. Artvin'de ise daha fazla kesim kredi kartı kullanmayı düşünürken bu oran Rize, Ordu ve Trabzon özelinde azalmaktadır. Sonuç olarak illere göre dağılım ile kredi kartı kullanmama nedenleri birlikte değerlendirildiğinde aşırı tüketime sebep olduğunu düşünen katılımcıların ileride kredi kartı kullanmamayı düşünmesi dikkat çekmektedir.

4.3. Kredi Kartı Kullanımı ile Demografik Faktörler Arasındaki Ki-Kare Testine İlişkin Bulgular

Ki-Kare Testinden elde edilen bulgulara göre, kredi kartı kullanımı ile yaş, eğitim durumu, ailedeki birey sayısı ve eş çalışma durumları arasındaki ilişki istatistiki bakımdan anlamsız çıkmıştır. Kredi kartı kullanımı ile cinsiyet, medeni durum, meslek ve gelir ise anlamlı çıkmıştır. Anlamlı çıkan faktörler Tablo 12' de gösterilmiştir.

Buna göre kredi kartı kullananların %61,3'ü erkek iken %38,7'si kadındır. Evli olan (%55,7) kredi kartı kullanıcıları bekâr olanlara (%44,3) göre daha fazladır. Kredi kartı kullanıcılarının meslek durumuna göre dağılımına bakacak olursak, büyük oranda memur, işçi ve öğrencilerin kredi kartını daha fazla kullandığı tespit edilmiştir. Meslekler içerisinde çiftçiler en az kredi kartı kullanan grup olmuştur. Gelir durumuna göre kredi kartı kullanımında ise gelir seviyesi yükseldikçe kredi kartı kullanımının azaldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak kredi kartının daha çok borçlanma ihtiyacı yüksek olan ve ihtiyaçlarını karşılayacak gelir seviyesine sahip olmayanların kullandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 12. Kredi Kartı Kullanımı ile Demografik Faktörler Arasındaki Ki-Kare Testi Sonuçları

		Kredi Kartı Kullanımı					
		Evet		Hayır		χ^2	P
		n	%n	n	%n		
Cinsiyet	Erkek	361	61,3	97	52,2	4,885	0,027
	Kadın	228	38,7	89	47,8		
Medeni Durum	Evli	328	55,7	89	47,8	3,494	0,062
	Bekâr	261	44,3	97	52,2		
Meslek	Memur	166	28,2	23	12,4	37,926	0,000
	İşçi	101	17,1	29	15,6		
	Esnaf	58	9,8	12	6,5		
	Çiftçi	7	1,2	6	3,2		
	Emekli	43	7,3	24	12,9		
	Öğrenci	97	16,5	39	21		
	İşsiz	36	6,1	20	10,8		
	Ev Hanımı	49	8,3	27	14,5		
	Diğer	32	5,4	6	3,2		
Gelir	0-2000 TL arası	339	57,6	130	69,9	9,182	0,027
	2001-4000 TL arası	184	31,2	41	22		
	4001-6000 TL arası	52	8,8	11	5,9		
	6001 TL ve üzeri	14	2,4	4	2,2		

4.4. Yaşanılan Yer ile Kredi Kartı Kullanımına Yönelik Çeşitli Faktörler Arasındaki Ki-Kare Testine İlişkin Bulgular

Analiz sonuçlarına göre, yaşanılan yer ile borç aksatma arasındaki ilişki anlamsız çıkmıştır. Anlamlı çıkan faktörler ise; "kredi kartı sayısı", "kredi kartını faydalı", "kredi kartı güvenli", "kredi kartı harcama artırır", "nakit çekme kullanımı", "limit yeterliliği", "ödemede aksaklık", "borç ödeme miktarı", "borç ödeme yöntemi" ve "kullanım şeklidir". Anlamlı çıkan faktörlerin ki-kare analiz sonuçları Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Yaşanılan Yer ile Kredi Kartı Kullanımına Yönelik Çeşitli Faktörler Arasındaki Ki-Kare Testi Sonuçları

		Yaşadığı İl													
		Rize		Trabzon		Artvin		Ordu		Giresun		Gümüşhane		χ^2	P
		n	%n	n	%n	n	%n	n	%n	n	%n	n	%n		
Kredi Kartı Sayısı	1	49	14,9	107	32,5	24	7,3	83	25,2	45	13,7	21	6,4	54,114	0,000
	2	17	10,7	39	24,5	13	8,2	37	23,3	41	25,8	12	7,5		
	3	11	15,3	24	33,3	3	4,2	12	16,7	14	19,4	8	11,1		
	4	1	7,7	0	0	0	0	4	30,8	6	46,2	2	15,4		
	5+	8	50	2	12,5	0	0	0	0	6	37,5	0	0		
Kredi Kartı Faydalı	Evet	72	83,7	117	68	23	57,5	93	68,4	70	62,5	29	67,4	13,405	0,020
	Hayır	14	16,3	55	32	17	42,5	43	31,6	42	37,5	14	32,6		
Kredi Kartı Güvenli	Evet	56	65,1	113	65,7	26	65	76	55,9	47	42	10	23,3	38,367	0,000
	Hayır	30	34,9	59	34,3	14	35	60	44,1	65	58	33	76,7		
Kredi Kartı Harcama Artırır	Evet	58	14,9	120	30,8	17	4,4	88	22,6	90	23,1	16	4,1	37,308	0,000
	Hayır	28	14	52	26	23	11,5	48	24	22	11	27	13,5		
Nakit Çekim Kullanımı	Evet	17	9,4	54	29,8	8	4,4	50	27,6	43	23,8	9	5	14,411	0,013
	Hayır	69	16,9	118	28,9	32	7,8	86	21,1	69	16,9	34	8,3		

Limit Yeterlimi	**Evet**	78	16,1	154	31,9	35	7,2	78	16,1	101	20,9	37	7,7	73,380	0,000
	Hayır	8	7,5	18	17	5	4,7	58	54,7	11	10,4	6	5,7		
Ödemede Sorun Yaşama	**Evet**	14	8,2	53	31,2	7	4,1	49	28,8	37	21,8	10	5,9	14,477	0,013
	Hayır	72	17,2	119	28,4	33	7,9	87	20,8	75	17,9	33	7,9		
Borç Ödeme Miktarı	**Toplam**	51	17	94	31,3	25	8,3	63	21	40	13,3	27	9	39,051	0,000
	Asgari	20	10,3	47	24,1	12	6,2	63	32,3	45	23,1	8	4,1		
	Arası	15	16	31	33	3	3,2	10	10,6	27	28,7	8	8,5		
Borç Ödeme Yöntemi	**Mevduat**	27	21,6	45	36	7	5,6	25	20	12	9,6	9	7,2	37,210	0,011
	KMH	6	35,3	3	17,6	1	5,9	4	23,5	3	17,6	0	0		
	Kredi	1	12,5	2	25	1	12,5	1	12,5	3	37,5	0	0		
	Borç	2	10	2	10	2	10	10	50	2	10	2	10		
	Nakit	50	11,9	120	28,6	29	6,9	96	22,9	92	22	32	7,6		
Kullanım Şekli	**Tek Çekim**	49	18,8	78	30	17	6,5	51	19,6	42	16,2	23	8,8	11,852	0,037
	Taksit	37	11,2	94	28,6	23	7	85	25,8	70	21,3	20	6,1		

Tablo 13' göre ankete katılan hane halkının kullandıkları kredi kartı sayısı ile yaşadığı il arasında istatistiki anlamda güçlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Buna göre kredi kartı sayısı 1 olan katılımcıların %32,5'u Trabzon'da yaşamakta iken, %6,4'ü Gümüşhane'de yaşamaktadır. Kredi kartı sayısı arttıkça diğer illere göre Giresun ve Gümüşhane'nin kart kullanıcı oranı artmaktadır. Kredi kartı sayısı birden fazla olan iller ise Trabzon ve Giresun'dur. Ankete Rize'den katılanların %83,7'si kredi kartını faydalı bulurken, %16,3'ü faydalı bulmamıştır. Trabzon'dan katılanların ise %68'i, Artvin'den katılanların %57,5'i, Ordu'dan katılanların %68,4'ü, Giresun'dan katılanların %62,5'i ve Gümüşhane'den katılanların %67,4'ü kredi kartını faydalı bulmuştur. Katılımcıların yaşadıkları illere göre kredi kartını güvenli bulma dağılımları ise sırasıyla şöyledir: Trabzon %65,7, Rize %65,1, Artvin %65, Ordu %55,9, Giresun %42, Gümüşhane %23,3'tür. Katılımcıların kredi kartının harcama artırma durumu ile yaşadıkları il arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Buna göre kredi kartının harcamayı artırdığını düşünenler en fazla %30,8 ile Trabzon ilinde yaşamaktadır. Daha sonra Giresun ve Ordu gelmektedir. Kredi kartının harcamayı artırdığını düşünenlerin bulunduğu il ise en az %4,1 ile Gümüşhane'dir. Kredi kartı ile nakit çekimi yapanların yaşadıkları il sırasıyla şöyledir: %29,8 Trabzon, %27,6 Ordu, %23,8 Giresun, %9,4 Rize, %5 Gümüşhane ve %4,4 Artvin. Kredi kartı limitini yeterli bulanların en çok yaşadıkları il %31,9 ile Trabzon'dur. En az ise %7,2 ile Artvin'dir. Limiti yetersiz bulanların ise en çok yaşadığı il %54,7 ile Ordu'dur. Kredi kartını ödemede ise sorun yaşayanların %31,2'si Trabzon ilinde yaşamaktadır. Kredi kartının toplam borcunu ödeyenler arasında %31,3 ile Trabzon, asgari borcunu ödeyenler arasında %32,3 ile Ordu ve toplam ile asgari tutar arasında borcunu ödeyenler arasında %33 ile Trabzon en fazla paya sahiptir. Kredi kartının borcunu ödeme yöntemi olarak mevduat ve nakit kullananların %36 ve 28,6 ile en çok Trabzon iken, kmh kullananlar %35,3 ile Rize, kredi borçlanmasına gidenler %37,5 ile Giresun, borçlanmaya gidenler %50 ile Ordu en fazla paya sahiptirler. Katılımcıların Kredi kartı kullanım şekli ile yaşadıkları il arasındaki ilişkiye bakıldığında istatistiki olarak anlamlı sonuçlar çıkmıştır. Buna göre kredi kartının nakit elde etmek için kullanan iller Ordu, Trabzon ve Giresun'dur. Sonuç olarak katılımcıların yaşadıkları iller kredi kartı kullanımı üzerinde etkilidir.

4.5. Yaşanılan Yer ile Kredi Kart Tercih Faktörleri Arasındaki Anova Testine İlişkin Bulgular

Ankete katılan hanehalkının yaşadıkları illere göre kredi kartı tercih faktörlerine ilişkin tutumların sunulduğu Tablo 14 incelendiğinde; "Para taşıma riskini azaltıyor olması" maddesindeki illere göre tutumların F=5,640, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Post Hoc analizlerinden[6] Tukey testi incelendiğinde bu anlamlı farklılık; Ordu, Trabzon ve Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, Rize ve Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Puan biriktirme imkânı sağlaması" maddesindeki illere göre tutumların F=21,341, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu ilinde yaşayanların tutumlarının, Rize, Trabzon, Giresun, Gümüşhane ve Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Ödeme kolaylığı sağlaması" maddesindeki illere göre tutumların F=4,149, Prob.=0,001 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, Trabzon, Giresun ve Rize ilinde yaşayanların tutumlarının, Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

"Taksitli alış-veriş imkânı sağlaması" maddesindeki illere göre tutumların F=4,301, Prob.=0,001 < 0,05'e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, Trabzon ilinde yaşayanların tutumlarının, Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Nakit ihtiyacı duyduğumda güvence olarak gördüğüm için" maddesindeki illere göre tutumların F=11,259, Prob.=0,000 <0,05'e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı

[6] Çalışmamızın tamamında "Post Hoc" analizi olarak "Tukey Testi" uygulanmıştır.

farklılık; Gümüşhane ve Ordu ilinde yaşayanların tutumlarının, Rize ve Trabzon ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Harcamaları takip etmek" maddesindeki illere göre tutumların F=8,195, Prob.=0,000 <0,05'e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, Trabzon ve Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, Artvin ve Gümüşhane ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 14. Yaşanılan Yer ile Kredi Kart Tercih Faktörleri Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Faktör	Yaşadığı il	N	$\bar{x}$	SS	F	P
Para taşıma riskini azaltıyor olması	Rize	86	2,89	1,36	5,640	0,000
	Trabzon	172	3,20	1,48		
	Artvin	40	2,40	1,41		
	Ordu	136	3,49	1,00		
	Giresun	112	3,32	1,27		
	Gümüşhane	43	2,90	1,60		
Puan biriktirme imkânı sağlaması	Rize	86	2,38	1,07	21,341	0,000
	Trabzon	172	2,21	1,23		
	Artvin	40	2,17	1,17		
	Ordu	136	3,38	1,05		
	Giresun	112	2,50	1,40		
	Gümüşhane	43	1,67	1,18		
Ödeme kolaylığı sağlaması	Rize	86	3,50	1,05	4,149	0,001
	Trabzon	172	3,59	1,34		
	Artvin	40	2,82	1,56		
	Ordu	136	3,80	1,01		
	Giresun	112	3,61	1,23		
	Gümüşhane	43	3,41	1,41		
Taksitli alış-veriş imkânı sağlaması	Rize	86	3,59	1,13	4,301	0,001
	Trabzon	172	3,80	1,33		
	Artvin	40	2,90	1,86		
	Ordu	136	3,93	1,10		
	Giresun	112	3,58	1,35		
	Gümüşhane	43	3,67	1,52		
Nakit ihtiyacı duyduğumda güvence olarak gördüğüm için	Rize	86	2,54	1,27	11,259	0,000
	Trabzon	172	2,69	1,47		
	Artvin	40	3,02	1,57		
	Ordu	136	3,63	1,15		
	Giresun	112	3,08	1,54		
	Gümüşhane	43	3,69	1,37		
Harcamaları takip etmek	Rize	86	2,61	1,22	8,195	0,000
	Trabzon	172	2,90	1,39		
	Artvin	40	2,22	1,22		
	Ordu	136	3,22	1,00		
	Giresun	112	2,91	1,30		
	Gümüşhane	43	2,11	1,21		
Kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı	Rize	86	2,56	1,40	2,984	0,111

	Trabzon	172	2,50	1,44		
	Artvin	40	2,25	1,49		
	Ordu	136	2,88	1,22		
	Giresun	112	2,82	1,49		
	Gümüşhane	43	2,20	1,58		
Otomatik ödeme talimatları	Rize	86	2,51	1,45	9,871	0,000
	Trabzon	172	2,61	1,48		
	Artvin	40	2,30	1,36		
	Ordu	136	3,38	1,14		
	Giresun	112	3,00	1,41		
	Gümüşhane	43	2,09	1,54		
Gelir seviyesinin yetersiz olması	Rize	86	1,98	1,18	24,849	0,000
	Trabzon	172	2,31	1,38		
	Artvin	40	2,35	1,61		
	Ordu	136	3,75	1,38		
	Giresun	112	2,95	1,45		
	Gümüşhane	43	2,13	1,59		
Başka borçları erteleme veya kapatma	Rize	86	2,02	1,14	15,675	0,000
	Trabzon	172	2,00	1,25		
	Artvin	40	2,17	1,29		
	Ordu	136	3,16	1,37		
	Giresun	112	2,59	1,33		
	Gümüşhane	43	1,93	1,51		
Yurt dışı kullanım imkânı	Rize	86	1,70	0,99	3,713	0,003
	Trabzon	172	1,76	1,27		
	Artvin	40	1,60	1,17		
	Ordu	136	2,14	1,38		
	Giresun	112	1,92	1,29		
	Gümüşhane	43	1,34	1,02		
E-ticarette kullanıldığı için	Rize	86	2,89	1,56	2,809	0,016
	Trabzon	172	2,70	1,59		
	Artvin	40	2,02	1,47		
	Ordu	136	2,38	1,36		
	Giresun	112	2,39	1,39		
	Gümüşhane	43	2,58	1,66		
Sanal Kart hizmetini sunması	Rize	86	2,39	1,38	6,719	0,000
	Trabzon	172	2,30	1,43		
	Artvin	40	1,77	1,18		
	Ordu	136	2,14	1,34		
	Giresun	112	2,25	1,41		
	Gümüşhane	43	1,13	0,41		

"Otomatik ödeme talimatları" maddesindeki illere göre tutumların F=9,871, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, ilinde yaşayanların tutumlarının, Trabzon, Gümüşhane, Rize ve Artvin ilinde

yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Gelir seviyesinin yetersiz olması" maddesindeki illere göre tutumların F=24,849, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, Trabzon ve Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, Rize ve Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

"Başka borçları erteleme veya kapatma" maddesindeki illere göre tutumların F=15,675, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu, Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, diğer illerde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Yurt dışı kullanım imkânı" maddesindeki illere göre tutumların F=3,713, Prob.=0,003 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Ordu ilinde yaşayanların tutumlarının, Gümüşhan ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "E-ticarette kullanıldığı için" maddesindeki illere göre tutumların F=2,809, Prob.=0,016 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Rize ilinde yaşayanların tutumlarının, Artvin ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. "Sanal Kart hizmetini sunması" maddesindeki illere göre tutumların F=6,719, Prob.=0,000 < 0,05 e göre anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu anlamlı farklılık; Gümüşhane ilinde yaşayanların tutumlarının, Rize, Ordu, Trabzon ve Giresun ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Diğer maddeler incelendiğinde; "Kolay borçlanma (nakit çekim) imkânı" maddesinin kredi kartı tercihinde illere göre hiçbir anlamlı farklılık tespit edilmediği için Post Hoc analizi uygulanmamıştır.

4.6. Yaşanılan Yer ile Kredi Kart Kullanmama Nedenleri Arasındaki Anova Testine İlişkin Bulgular

Tablo 15'te yer alan ANOVA testi sonuçları incelendiğinde; yaşanılan yer ile "Kredi kartına ihtiyaç duymuyor olmam", "Kredi kartının aşırı tüketime neden olduğunu düşünmem" ve "Faizlerle ilgili İslami hassasiyetimin olması" maddelerinde hiçbir anlamlı farklılık olmadığının tespit edildiği görülmektedir. Bu nedenle söz konusu veriler hakkında Post Hoc analizi uygulanmamıştır.

Tablo 15. Yaşanılan Yer ile Kredi Kart Kullanmama Nedenleri Arasındaki Anova Testi Sonuçları

Faktör	Yaşadığı il	N	$\bar{x}$	SS	F	P
Kredi kartına ihtiyaç duymuyor olmam	Rize	14	3,28	1,77	1,234	0,295
	Trabzon	53	3,32	1,74		
	Artvin	10	2,60	1,26		
	Ordu	84	2,69	1,56		
	Giresun	18	2,94	1,39		
	Gümüşhane	7	2,85	1,34		
Kredi kartının aşırı tüketime neden olduğunu düşünmem	Rize	14	3,35	1,69	1,024	0,405
	Trabzon	53	3,33	1,69		
	Artvin	10	3,00	1,69		
	Ordu	84	2,98	1,61		
	Giresun	18	3,83	1,38		
	Gümüşhane	7	2,85	1,57		
Faizlerle ilgili İslami hassasiyetimin olması	Rize	14	3,28	1,63	0,986	0,428
	Trabzon	53	2,94	1,78		
	Artvin	10	2,50	1,26		
	Ordu	84	3,11	1,73		
	Giresun	18	3,50	1,33		
	Gümüşhane	7	4,00	1,52		
Yeterince güvenli bulmuyor olmam	Rize	14	3,00	1,46	2,727	0,021
	Trabzon	53	2,54	1,57		
	Artvin	10	2,30	1,56		

Ordu	84	2,79	1,66
Giresun	18	4,00	1,28
Gümüşhane	7	3,42	1,81

Yaşanılan yer ile "kredi kartını yeterince güvenli bulmuyor olmam" değişkeni arasındaki ilişkilerde F=2,727, Prob.=0,021<0,05'e göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Tukey testi sonucu göre ise bu anlamlı farklılık; Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, Trabzon ve Ordu ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Ankete katılan hanehalkının yaşadıkları illere göre kredi kartı ile yaptıkları harcamaların ortalama dağılımları Tablo 16'da gösterilmiştir (1=Çok Az, 2=Az, 3= Orta, 4=Fazla, 5=Çok Fazla).

Tablo 16. Yaşanılan Yere Göre Kredi Kartı ile Yapılan Harcama Kalemlerin Dağılımı

	Rize	Trabzon	Artvin	Ordu	Giresun	Gümüşhane
Temel Gıda Ürünleri	3	3	4	4	4	3
Giyim-Ayakkabı	4	4	4	4	4	4
Kozmetik	3	3	3	3	3	3
Sağlık	3	3	3	4	3	2
Sosyo-Kültürel Etkinlik	3	3	3	3	3	2
Eğitim-Öğretim	2	3	3	4	4	2
Barınma	2	2	3	4	3	2
Ulaşım	3	3	3	4	3	3
İletişim	3	3	4	4	4	3
Akaryakıt	3	3	4	4	4	4
Doğalgaz-Elektrik vb.	3	2	3	4	4	3
Beyaz Eşya/Elektronik	3	3	3	4	4	4
Yapı-Market	3	3	3	3	3	3

Tablo 16'ya göre Artvin, Ordu ve Giresun ilinde yaşayan kredi kartı kullanıcıları; temel gıda ürünleri, giyim-ayakkabı, iletişim harcamalarında diğer illere oranla daha fazla kredi kartı tercih etmiştir. Tüm illerde kredi kartı ile en çok harcama yapılan kalem giyim-ayakkabı olmuştur. Rize ilinde yaşayan katılımcıların en fazla harcama yaptıkları kalemler; eğitim-öğretim ve barınmadır. Trabzon ilinde kart kullanım payı en yüksek olan kalemler ise barınma ve fatura ödemesi iken Gümüşhane ilinde sağlık, sosyo-kültürel etkinlikler, eğitim-öğretim ve barınmadır. Sonuç olarak Doğu Karadeniz illerinde yaşayan hanehalkının kredi kartı harcamalarındaki en düşük payın barınma kalemine ayrıldığı tespit edilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Son yıllarda küreselleşme, dijitalleşme, ulaşım imkânlarının ve hızının artması, toplumun gelir seviyesinin yükselmesi, ürün ve arz çeşitliliği, e-ticaret ve yurtdışı seyahatlerin artmasının da etkisi ile Türkiye'de kredi kartı kullanımı önemli ölçüde artmıştır. Kredi kartı kullanımının artış hızı ve kullanım oranları Türkiye'nin her bölgesinde aynı olmamakla birlikte son yıllarda her bölgede bir artış olduğu bilinmektedir. Bu çalışmanın kapsamı Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yer alan Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon illeri ile sınırlı tutulmuştur. Bu kapsamda katılımcıların %59,1'i erkek, %40,9'u kadınlardan oluşmaktadır. İlgili örneklemin yaş dağılımının ise %79,7'si 18-47, yaş arasında, %20,3'ü ise 58 ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. Anket yapılan hanehalkının %19,5'i ilköğretim, %32,8'i lise, %44,3'ü üniversite ve %3,5'i lisansüstü mezunudur. %24,4'ü memur, %17,5'i öğrenci, %16,8'i işçi, %9,8'i ev hanımı, %9'u esnaf, %8,6'sı emekli, %7,2'si işsiz ve %1,7'si ise çiftçidir. Ayrıca, kredi kartı kullananların yaklaşık %60'ı erkek, %80'i 18-47 yaş aralığında ve %45'e yakını üniversite mezunudur.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların %59,9'unun kendisine ait bir kredi kartı varken, %43,1'inin ise kendisine ait bir kredi kartı yoktur. Buradan Doğu Karadeniz Bölgesi'nde kredi kartı sahiplik oranının %56,9'la Türkiye'de yaklaşık %44 olan ortalamanın üzerinde olduğu ortaya çıkmaktadır (TBB, 2018).

Burada kredi kartı sahipliği ile kullanımı arasındaki fark önem arz etmektedir. Çünkü katılımcıların %76'sının kredi kartı kullandığı, %24'ünün ise kullanmadığı belirlenmiştir. Bu durum kredi kartı sahibi olmayan kişilerin başkalarının kredi kartını veya ek kartını kullanmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, kendisine ait bir kredi kartı olmayanların %44,4'ünün alışverişlerinde bir şekilde kredi kartı kullandığı ortaya çıkmaktadır. Kısaca; Doğu Karadeniz Bölgesi'nde yaşayanlardan kredi kartı sahibi olmayanların neredeyse yarısının bir başkasının kredi kartını kullanarak alışveriş yaptığı anlaşılmaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'ndeki tüketicilerin %42,5'inin sadece 1 adet kredi kartı varken, kalan %57,5'inin 2 veya daha fazla kredi kartı sahibi olduğu görülmektedir. İnsanları kredi kartı kullanmaya yönlendiren nedenler incelendiğinde en etkili faktörün kredi kartının taksitli alış-veriş imkânı sağlaması, ardından ödeme kolaylığı sağlaması ve son olarak para taşıma riskini azaltması gibi nedenlerinin olduğu ortaya çıkmaktadır.

Kredi kartı kullanımı ile demografik faktörler arasındaki ilişkiye bakıldığında Doğu Karadeniz genelinde erkeklerin, evlilerin, memur kesiminin ve iki bin TL'ye kadar geliri olanların daha yüksek oranda kredi kartı kullandığı anlaşılmıştır. Buna göre, borçlanma ihtiyacı daha az olan: kadınlar, çiftçiler ve yüksek gelirliler daha az kredi kartı kullanmaktadırlar. Ankete katılan hane halkının kullandıkları kredi kartı sayısı ile yaşadığı il arasında istatistiki anlamda güçlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Giresun ve Gümüşhane illerinde sayı olarak birden fazla kredi kartı kullanımı diğer illere göre daha yüksek çıkmıştır. Kredi kartının en yüksek oranda faydalı gören il Rize iken, faydalı bulma oranı en düşük olan il Artvin'dir. Aynı zamanda kredi kartını güvenli bulma oranı en yüksek olan il Trabzon'dur. Gümüşhane ise en az oranla güvenli bulan ildir. Kredi kartının, harcamaları artırıp artırmadığı da önemli bir gösterge olduğundan, bu soruya en yüksek oranda "evet artırmaktadır" diye cevap veren şehir Trabzon ilidir. Bu oranın en düşük olduğu il ise Gümüşhane'dir. Kredi kartın limitini yeterli bulanların en yüksek oranda yaşadıkları il Trabzon iken en düşük oran Artvin ilinde tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların yaşadıkları iller kredi kartı kullanımı üzerinde etkilidir diyebiliriz.

Yaşanılan yer ile kredi kartı tercih faktörleri arasında yapılan analiz sonunca anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin kredi kartı tercih faktörü olan "para taşıma riskini azaltması" illere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılığa sebep olan iller: Ordu, Trabzon ve Giresun illeridir. Bu iller ilgili faktörün, kredi kartı tercihi üzerindeki etkisini diğer illerden daha yüksek görmektedir. Bunun gibi tüm faktörler iller bazında değişiklik göstermektedir. Tek bir ilin ayrıştığı faktörler ise "Puan biriktirme imkânı sağlaması", "Otomatik ödeme talimatları", "Yurt dışı kullanım imkânı", "E-ticarette kullanıldığı için" ve "Sanal Kart hizmetini sunması"dır. Bu faktörlerde sırasıyla: ilk üç faktörde Ordu, Rize ve Gümüşhane ilinde yaşayanların tutumları diğer illerde yaşayanların tutumlarından daha yüksektir.

Katılımcıların yaşadıkları yer ile kredi kartı kullanmama arasında yapılan analiz sonunca çok fazla bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Sadece "yeterince güvenli bulmuyor olmam" maddesinde çok anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre Giresun ilinde yaşayanların tutumlarının, Trabzon ve Ordu ilinde yaşayanların tutumlarından daha yüksektir.

Yapılan çalışma kapsamında katılımcıların kredi kartı ile yaptıkları harcamalarının illere göre dağılımları tespit edilmiştir. Buna göre Artvin, Ordu ve Giresun ilinde yaşayan kredi kartı kullanıcıları; temel gıda ürünleri, giyim-ayakkabı, iletişim harcamalarında diğer illere oranla daha fazla kredi kartı tercih etmiştir. Tüm illerde kredi kartı ile en çok harcama yapılan kalem giyim-ayakkabı olmuştur. Rize ilinde yaşayan katılımcıların en fazla harcama yaptıkları kalemler eğitim-öğretim ve barınmadır. Trabzon ilinde kart kullanım payı en yüksek olan kalemler ise barınma ve fatura ödemesi iken Gümüşhane ilinde sağlık, sosyo-kültürel etkinlikler, eğitim-öğretim ve barınmadır. Sonuç olarak Doğu Karadeniz illerinde yaşayan hanehalkının kredi kartı harcamalarındaki en düşük payın barınma kalemine ayrıldığı tespit edilmiştir.

Çalışmadan edilen sonuçlar ışığında, bu alanda çalışma yapacak araştırmacıların başkalarının kredi kartı ile alışveriş yapanların daha çok kimlerin kartını kullandıkları ve bu kullanımda hangi tür alışverişlerin yer aldığı üzerine yapılabilir. Çalışmanın kapsamı genişletilerek ulusal bazda bir uygulama yapılabilir. Ayrıca çalışmanın bankalara, politika yapıcılara yol göstermesi ve araştırmacılar açısından ise kapsamlı bir kaynak oluşturması beklenmektedir.

Çalışmada kredi kartı ile yapılan harcama kalemleri illere göre kategorize edilerek bu hizmeti sağlayan bankalara önemli bir veri sunulmaktadır. Bankaların illerdeki bu harcama gruplarına göre farklı kampanyalar yürütmesi, kredi kartlarının kullanımını daha da arttıracağı düşünülerek, tavsiye edilmektedir. Kredi kartı sahibi olmayan ancak başkalarının kredi kartı ile alışveriş yapan bireyler olduğu sonucundan hareketle alana merak duyan araştırmacıların bu yönde çalışma yapmaları tavsiye edilmektedir. Böylece, daha çok kimlerin kartını kullandıkları ve bu kullanımda hangi tür alışverişlerin yer aldığı ile niçin kredi kartına sahip olmadıkları değerlendirilerek piyasa aktörlerine veri sağlanabilecektir. Ayrıca ülkenin diğer coğrafi bölgeler üzerine ve de kapsam genişletilerek ulusal bazda bir uygulama yapılabilir. Son olarak, çalışmada ulaşılan sonuçların araştırmacılar, bankalar ve politika yapıcılara yol göstermesi beklenmektedir.

Kaynakça

Akdoğan, Ö. (2015). *Anı ve fotoğraflarla Türkiye'nin kartlı ödeme sistemleri tarihi*. Aryan Basım Tanıtım ve Matbaa, İstanbul.

Alam, S.S., Rahim, R. A., Haq, M. R. & Khan, M. A. R. (2014). What ınfluence credit card debts in young consumers in Malaysians. *Journal of Public Administration, Finance and Law*, 6, 106-116.

Altan, M. ve Göktürk, İ. (2008). Türkiye'de memurların kredi kartı kullanım alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi,* 39, 110-126.

Armstrong, C. J. & Craven, M. J. (1993). Credit card use and payment practices among a sample of college students. *Proceedings of 6th Annual Conference of the Association for Financial Counseling and Planning Education*, 12, 48-159.

Aslanoğlu, S. ve Korga, S. (2017). Kredi kartı kullanımı ve kompulsif satın alma: Kırıkkale ilinde bir uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 148-165.

Aşan, Z. (2007). Kredi kartı kullanan müşterilerin sosyo ekonomik özelliklerinin kümeleme analizi ile incelenmesi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 256-267.

Babuşçu, Ş. ve Hazar, A. (2016). *Genel bankacılık bilgileri*. Bankacılık Akademisi Yayınları, Ankara.

BKM (Bankalararası Kart Merkezi) (2018). https://bkm.com.tr/wp-content/uploads/2015/06/BKM-FAAL%C4%B0YET-RAPORU-2018_bask%C4%B1_.pdf./ Erişim Tarihi: 16.05.2019.

Blankson, C., Paswan, A. & Boakye, K. G. (2012). College students' consumption of credit cards. *ınternational Journal of Bank Marketing*, 30(7), 567-585.

Cebeci, İ. ve Uçar, S. (2016). Bireysel finansmanda etkili bir araç: kredi kartı üzerine ampirik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 72, 1-20.

Çavuş, M.F. (2006). Bireysel finansmanın temininde kredi kartları: türkiye'de kredi kartı kullanımı üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 173-187.

Çiçek, R. ve Demirdelen, K. (2010). Kredi kartı kullanıcılarının kart tercihlerini değerlendirmeye yönelik bir araştırma: Niğde Üniversitesi akademisyenleri örneği. *Yönetim: İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Dergisi*, 66, 1-20.

Durukan, T., H., Elibol ve M. Özhavzalı (2005). Kredi kartlarındaki taksit uygulamasının tüketicinin harcama alışkanlıkları üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik bir araştırma (Kırıkkale ili örneği), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (13), 143-153.

Evans, D. S. (2004). The growth and diffusion of credit cards in society. *Payment Card Economics Review*, 2, 59-76.

Fictch Ratings (2002). *Dealing the cards: an overview of european credit card ABS*. Consumer ABS (Asset-backed Securitized) / Europa Criteria Report, New York.

Golin, J. & Delhaise, P. (2013). *The bank credit analysis handbook a guide for analysts*, bankers and ınvestors. Wiley Finance Series, USA.

Göv, A. ve Salihoglu, E. (2020). Türkiye'de ekonomik göstergeler ve para arzının bireysel kredi kartı kullanımına etkileri. *The Journal of International Scientific Researches*, 5(1), 50-63.

Hayhoe, C. R., Leach, L. & Turner, P. R. (1999). Discriminating the number of credit cards owned by college students' credit and money attitudes. *Journal of Economic Psychology*, 20, 643-656.

İnsel, A. ve Yalım, C. (2001). Türkiye ekonomisinde tüketim davranışı. *İşletme ve Finans Dergisi*,16(173), 42-53.

İslatince, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin kredi kartı tercih etme nedenleri önem sıralaması: Anadolu Üniversitesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Journal Of Current Researches On Social Sciences*, 7(3), 125-138.

Kaya, F. (2009). *Türkiye'de kredi kartı uygulamaları.* Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No:263.

Kurtuluş, K. ve Nasır, S. (2006). Consumer behavior of credit card users in an emerging market. *6th Global Conference on Business & Economics*, Gutman Conference Center, USA.

Lawrence, F. C., Christofferson, R. C., Nester, S. E., Moser, E. B., Tucker, J. A. & Lyons, A. C. (2003). Credit card usage of college students: evidence from Louisiana State University, Research Information Sheet Number, 107, 1-27.

Mantel, B. & McHugh, T. (2001). Competition and ınnovation in the consumer e-payments market? considering the demand, supply and public policy ıssues, Emerging Payments. *Occasional Working Paper Series*, 4, 1-59.

Norvitilis J.M., T.M. Osberg, P.Young, M.M. Mervin, P.V.Roehling & M.M.Kamas (2006). Personality factors, money attitudes, financial knowledge and creditcard debt in college students, Journal of Applied Social Psychology, 36(6), 1395- 1413.

Önder, K. (2018). The effect of credit card usage on consumer behavior. *International Journal of Eurasia Social Sciences, 9(32), 1099-1120.*

Özkan, C. (2014). Türkiye'de kredi kartı kullanıcı profili ve davranışı analizi. Uzmanlık Yeterlilik Tezi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Özkul, Fatma Ulucan ve Tapşın, Gülçin (2010). Kredi kartı kullanımı ile kullanılabilir gelirin tüketim üzerindeki etkisi ve türkiye ekonomisi üzerine bir ampirik çalışma. MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi, 47, 138-153.

Qi, M. & Yang, S. (2003). Forecasting consumer credit card adoption: what can we learn about the utility function. *International Journal of Forecasting*, 19(1), 71-85.

Reisoğlu, S. (2004). Banka kredi kartları ve uygulama sorunları. *Bankacılar Dergisi*, 49, 100-123.

Sönmezler, G., Gündüz, İ. O. ve Torun, M. (2019). Türkiye'de kredi kartı harcamaları ile tüketici güven endeksi ve enflasyon arasındaki ilişki üzerine ampirik bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 17-29.

Sungur, İ. (2013). Türkiye'de banka ve kredi kartları operasyonlarının hukuki çerçevesi. Bankalararası Kart Merkezi (BKM), İstanbul., 1- 268.

TBB (2018). https://www.riskmerkezi.org/tr/istatistikler/23. Erişim Tarihi: 15.04.2020.

Teoh, W. M., Chong, S-C. & Yong, S.M. (2013). Exploring the factors ınfluencing credit card spending behaviour among Malaysians, *International Journal of Bank Marketing*, 31(6), 481-500.

Teoman, Ö. (1989). Hukuki yönden kredi kartı uygulaması. *İktisat Bankası Eğitim Yayınları*, No:12, Yön Ajans Matbaası, İstanbul.

Tuğay, O. ve Başgül, N. (2007). Önemli bir finansman kaynağı olarak kredi kartları, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın*ı, 12(3), 217-315.

Warwick, J. & Mansfield, P. (2000). Credit card consumers: college students' knowledge and attitude, *Journal Of Consumer Marketing,* 17(7), 617-6.

Yayar R. vd. (2011). Üniversite öğrencilerinin kredi kartı sahibi olmaları üzerinde etkili olan faktörler: Gaziosmanpaşa ve İnönü Üniversite'lerinden Ampirik Bulgular, *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 152-169.

Yılmaz, E. (2000). *Türkiye'de kredi kartı uygulaması ve ekonomik etkileri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.

Extended Abstract

Aim and Scope

The purpose of this study is to determine the credit card ownership rates of the households living in the Eastern Black Sea region in Turkey and the factors affecting the use of credit cards. The study sample consisted of Turkey's eastern Black Sea region is located in Artvin, Rize, Gumushane, Trabzon, Giresun and Ordu provinces were identified as.

Methods

The data in the study were obtained by face-to-face survey method. The analysis methods used in the study are frequency analysis, chi-square test and anova test.

Findings

As a result of the study, it was determined that 76% of the participants used credit card and 24% did not use it. It was determined that the two most important factors that affect the credit card usage of households were the installment shopping and payment convenience. It was determined that the motivation of the people who do not use credit card, besides their sensitivity of interest, is the fact that credit card usage increases the expenditures.

Conclusion

According to the results of the study, 59.9% of the participants have their own credit card and 43.1% do not have their own credit card. From these data, it appears that the credit card ownership rate is lower than expected. However, the difference between credit card ownership and use is important. Because 76% of the participants used credit cards and 24% did not use them. This is due to the fact that non-credit card holders use the credit card or supplementary card of others. Accordingly, 44.4% of those who do not have a credit card of their own use credit card in their purchases. Briefly; It is understood that almost half of the people living in the Eastern Black Sea Region who do not have credit cards make purchases using the credit card of another person.

While 42.5% of the consumers in the Eastern Black Sea Region have only one credit card, the remaining 57.5% have 2 or more credit cards. When the reasons that lead people to use credit cards are analyzed, it is seen that the most effective factor is the fact that the credit card provides the possibility of shopping in installments, then provides ease of payment and finally reduces the risk of carrying money.

In the light of the results obtained from the study, it can be done on the researchers who will be working in this field, who uses the credit card of others, who uses the card more and what kind of purchases take place in this use. In addition, the scope of the study can be expanded and a national application can be made.

Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi

Yıl: 2020 / **Cilt:** 11 / **Sayı**: 2

Gümüşhane University Electronic Journal of The Institute of Social Sciences

Year: 2020 / **Volume:** 11 / **Issue**: 2

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Halil İbrahim ZEYBEK / Gümüşhane Üniversitesi Rektörü

Baş Editör / Editor in Chief

Doç. Dr. Salih YILDIZ

Editör Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Büşra TOSUNOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Hikmet Gülçin BEKEN

Dr. Öğr. Üyesi Muhlis ÖZDEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Gizem AKBULUT YILDIZ

Dr. Öğr. Üyesi Ertuğrul DÜZGÜN

Dr. Öğr. Üyesi Ersin DİKER

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ÜNLÜ

Bilim ve Danışma Kurulu / Science and Advisory Board

Prof. Dr. Musa PINAR (Valparaiso University)

Prof. Dr. Ömer TORLAK (İstanbul Ticaret Üniversitesi)

Prof. Dr. Bünyamin ER (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Fazıl KIRKBİR (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ (Gümüşhane Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram NAZIR (Gümüşhane Üniversitesi)

Prof. Dr. Coşkun TOPAL (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal ÇELİK (Gümüşhane Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN (Sakarya Üniversitesi)

Prof. Dr. Hayati BEŞİRLİ (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Zakir AVŞAR (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Dursun Ali AKBULUT (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali UZUN (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

İletişim Adresi / Contact Address

Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi
Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bağlarbaşı 29100 / GÜMÜŞHANE
Tel: 0 456 233 12 29 Dahili: 4310 / Fax: 0456 233 12 32
E:mail: sbedergi@gumushane.edu.tr / http://sbedergi.gumushane.edu.tr/

© Her hakkı saklıdır. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi (GUSBEED) yılda üç kez yayınlanan bilimsel, uluslararası indeksli ve hakemli bir dergidir. Dergide yayınlanan çalışmalardaki görüş ve düşünceler yazarların kendilerine ait olup hiçbir şekilde derginin görüş ve düşüncesi olarak ifade edilemez. Dergideki çalışmalar referans gösterilerek kullanılabilir. Yayın dili, Türkçe ve İngilizce olan GUSBEED, **EBSCO** ve **ULAKBİM (TR Dizin)** tarafından taranmaktadır.